

Procházky Českými Budějovicemi

od Budějčandy

nastole

Procházky Českými Budějovicemi

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Budějčanda

Procházky Českými Budějovicemi – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Procházky Českými Budějovicemi

© Budějčanda, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-7448-496-4

ISBN e-knihy 978-80-7448-502-2 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7448-503-9 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7448-501-5 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

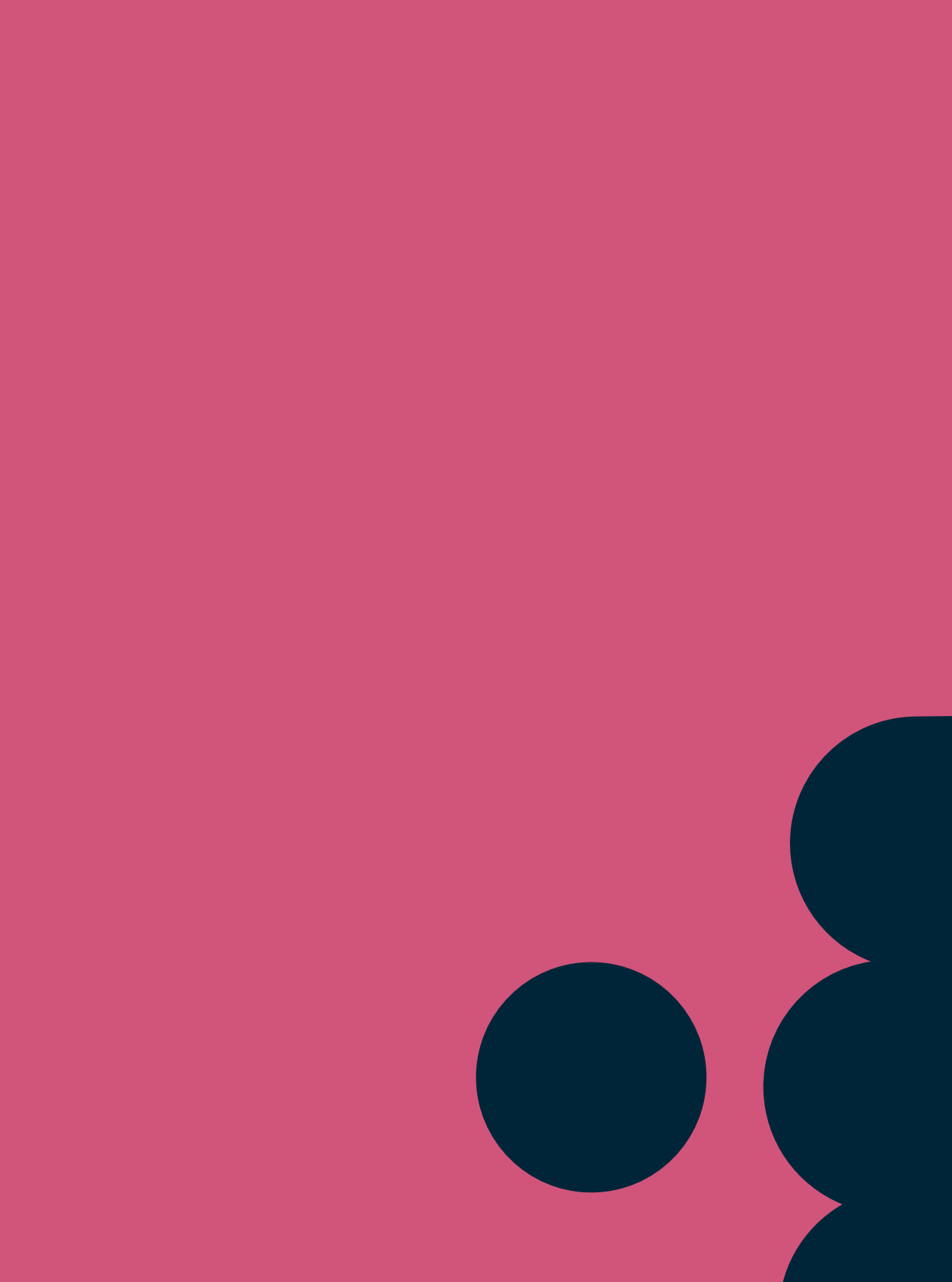
Procházky Českými Budějovicemi

Budějčanda

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. Vtom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Obsah

Procházka na jedno odpoledne	12
Procházka po náměstí	48
Procházka po městě	64
Procházky po okolí	96
Procházky s pivem	118
Procházky s kávou	128
Procházky za gastronomií	134
Procházky za kulturou a uměním	150
Funkcionalistická procházka (nejen) mezi panely	158
Procházka za architekturou 21. století	168
Procházka za zážitky	178

Slovo autorky

I když by v Českých Budějovicích dost možná nechtěl bydlet každý, já jsem si je jako místo k životu vybrala. A přestože to nebyla láska na první pohled, cestu jsem si k nim našla a jihočeská metropole se zapsala nejen do mého občanského průkazu, ale i do mého srdce.

Jak to, že jsme si s Budějci nepadli do oka na první dobrou? Když jsem sem přišla coby studentka vysoké školy, byl podzim. Město pomalu ztrácelo listy, s nimi i barvu, sluneční paprsky a životní energii, která se s příchodem zimního období vytrácí. Já tehdy po prvním zkouškovém zůstala sama. Sama v „cizím“ městě. Ve městě pod Černou věží, kam jsem coby dítě jezdila s rodiči sem tam na nákup, jednou ročně na výstavu Země živitelka a jinak o něm nevěděla zhora nic.

Čas má ale úžasnou schopnost věci měnit – tak jsem si ho dopřála a dala Budějci šanci. A byla z toho láska jako trám. Našla jsem si zde přátele, oblíbená místa, kavárny, restaurace, příběhy a své objevitelské historky začala v roce 2019 sepsávat pod pseudonymem Budějčanda na instagram. A o to z mého úhlu pohledu nejzajímavější bych se s vámi ráda podělila. Bez ohledu na to, zda už vztah k jihočeskému hlavnímu městu máte, nebo na něm teprve pracujete. Tahle kniha je lexikon lásky, který už jednou zafungoval.

Děkuji všem, kteří byli průvodci na mojí cestě. Přečetla jsem za ty roky stovky článků, webových stránek a příspěvků na sociálních sítích, které mi rozšířily povědomí o historii a architektuře královského města na soutoku řek Vltavy a Malše. Ráda bych poděkovala pánům Milanu Binderovi, Janu Schinkovi a dalším, kteří o historii města píšou. Velké díky patří i mojí rodině, která moje bláznivé nápady, jako ten, že napíšu knihu, už ani nekomentuje.

A speciální poděkování míří k panu doktorovi Danielu Kovářovi, působícímu na pozici vedoucího českobudějovické pobočky Státního oblastního archivu v Třeboni, jehož připomínky pomohly text zpřesnit. Nesmírně si tohoto gesta vážím.

Malé vysvětlení k „Budějčím“

V této knize se objevují výrazy jako **Budějce**, **budějcký** a podobně. Nejde o chybu, ale o místní jazykovou zvláštnost – slang. Toto slovo patří k Budějovicím stejně jako slovo České. Proto se prolíná celým textem. A věřte, že pokud si České Budějovice oblíbíte – jako téměř každý, kdo je pozná trochu blíž – nejspíš jim tak začnete říkat taky.

Tak hurá do Budějč!

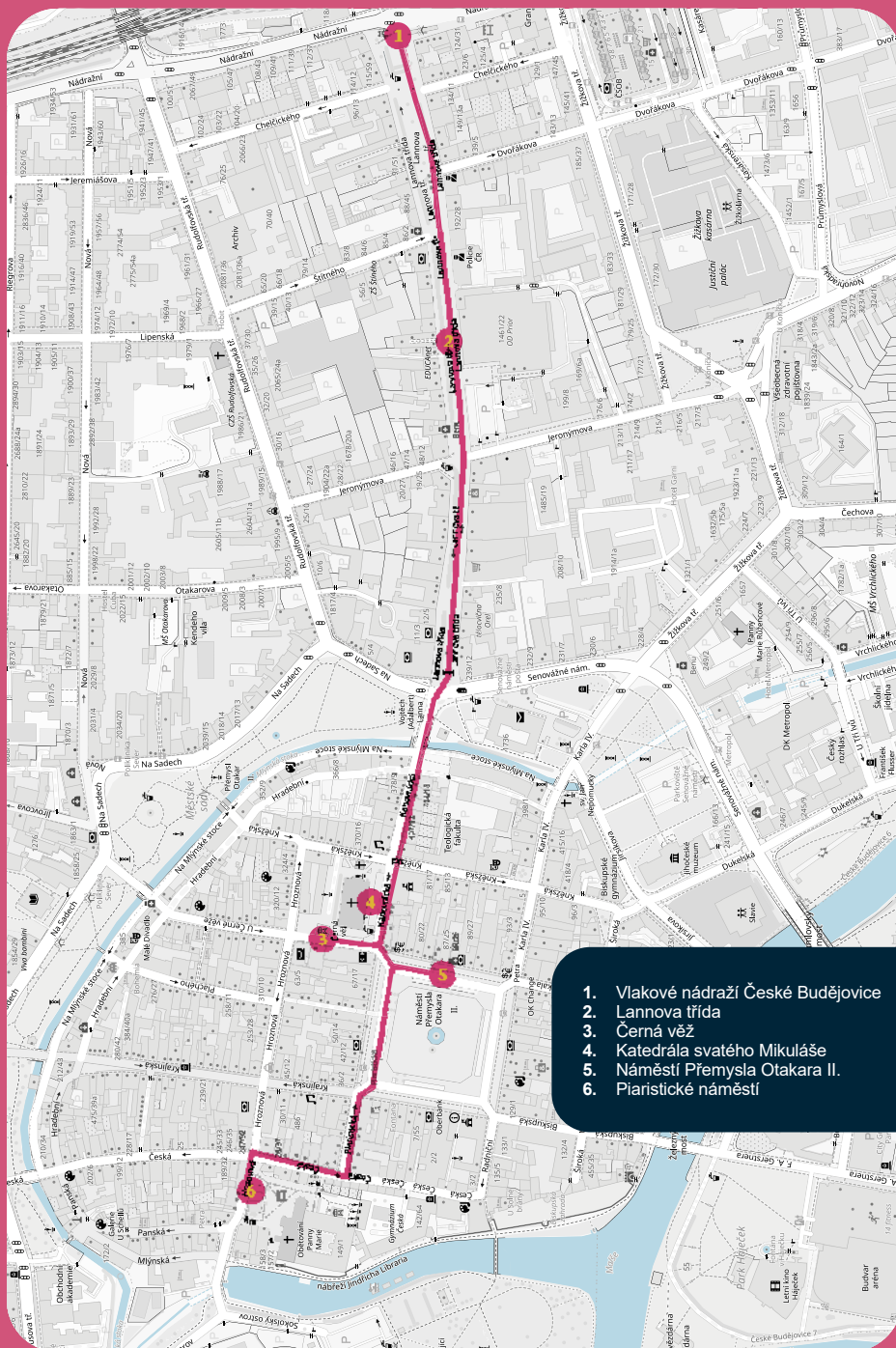
01

Procházka na jedno odpoledne

Tipy na místa, která nesmíte minout během rychlého jednodenního výletu, doplněné o informace, které se v průvodcích běžně nedočtete.

Ať už se chystáte na „jihočeský výletnický trojboj“ České Budějovice – Hluboká nad Vltavou – Český Krumlov, nebo jste se v hlavním městě Jihočeského kraje ocitli jen díky pracovní schůzce, chytte tuto příležitost za pačesy a seznamte se s těmi nejzásadnějšími památkami, které v jihočeské metropoli naleznete!

První procházka vás provede jednou z nejfrekventovanějších tepen Budějce pro pěší, která pulzuje mezi českobudějovickým nádražím a hlavním náměstím našeho města – náměstím Přemysla Otakara II.

1. Vlakové nádraží České Budějovice
2. Lannova třída
3. Černá věž
4. Katedrála svatého Mikuláše
5. Náměstí Přemysla Otakara II.
6. Piaristické náměstí

Vlakové nádraží České Budějovice

Nádražní č. p. 119/4

Budova českobudějovického vlakového nádraží byla dlouho takovou místní zapomenutou popelkou. A rozhodně to nebylo místo, jehož návštěvu bych vám doporučovala, či vás na ni dokonce proaktivně zvala. Ale časy se mění!

Nádraží prošlo mezi lety 2020–2024 rozsáhlou miliardovou rekonstrukcí. Novorenesanční památka z roku 1908 byla kompletně rekonstruována vůbec poprvé ve své historii. Rekonstrukce vrátila nádraží lesk i slávu dob minulých a vynesla titul Památka roku 2024 v kategorii obnov nad dva miliony korun. No a my Budějčáci na něj můžeme být zase znovu právem hrdí.

Tip: Pokud máte šanci se sem podívat po setmění, nenechte si ji ujít! Fasáda nádraží je osvětlena 190 světly. A když jsem je spatřila poprvé v akci, bylo to velké dojetí.

Vlakové nádraží České Budějovice

Vlakové nádraží České Budějovice

Zajímavosti:

Nádraží bylo slavnostně otevřeno u příležitosti 60. výročí nastoupení císaře Františka Josefa I. na trůn.

Nádraží i jihozápadní dráha tehdy nesly jméno Františka Josefa I. Jeho monogram FJI můžete doposud spatřit v bočních štítech monumentální nádražní budovy.

Po návratu z exilu zde v salonním voze přespal první československý prezident Tomáš G. Masaryk se svým synem.

Pro svou strategickou polohu (leží mezi Prahou, Plzní, Lincem a Vídní) se během druhé světové války stalo cílem náletů spojeneckých vojsk.

Lokomotiva zvaná „Kafemlejnek“, která dříve stála na pomníku před nádražím, byla v roce 2009 převezena do muzea v Lužné u Rakovníka k renovaci.

Lannova třída

Lannova třída

Ačkoliv nese jméno významného českobudějovického podnikatele Adalberta (Vojtěcha) Lanny staršího, Budějčáci jí neřeknou jinak než Lannovka. Ulice je částečně pěší a pohodlně se jí dostanete bez krkolomných zatáček z nádraží až na náměstí. Trasa má zhruba jeden kilometr a čeká vás na ní řada zajímavostí, které si v rámci naší procházky představíme.

V průběhu cesty po nejrychlejší pěší spojnici mezi vlakovým nádražím a centrem města rozhodně oceníte její moderní úpravu z roku 2010. Ta trvala čtyři roky a Lannovce přinesla nejen zbrusu novou dlažbu, ale také nové lavičky, osvětlení, vodní prvky, cyklostezku, velkoplošné skleněné tabule s mapami a více než 300 stromů a keřů.

Na samotném počátku Lannovky, která navazuje kolmo na Nádražní ulici, vás přivítají vysoké secesní domy. Právě ty tvořily pomyslnou vstupní bránu do města ze směru od nádraží. Na nároží Chelčického ulice a Lannovy třídy můžete doposud obdivovat secesní Pfeffermannův dům s věží, který byl vystavěn podle projektu českobudějovického architekta a stavitele Josefa Pfeffermanna. V jeho přízemí naleznete jednu z mých oblíbených budějckých kaváren – Kmen, která má na mlýnku kávu z vlastní stejnojmenné pražírny. Kafíčko bylo? Tak jdeme dál!

Na rohu Lannovy třídy a Štítného ulice stál ještě během německé okupace takzvaný Gellertův dům (nesoucí jméno majitele místní papírny Rudolfa Gellerta). Za druhé světové války zde sídlilo gestapo. Během náletu amerického letectva, který cílil primárně na vlakové nádraží, byl dům nenapravitelně poškozen. Na jeho místě byl následně vybudován dům nový, na jehož fasádě můžeme dodnes spatřit tabulku* připomínající nejen původní dům, ale hlavně zvěrstva doby minulé (dům snadno poznáte podle lékárny v přízemí, která tady funguje již od dokončení nového domu).

*** Na pamětní desce stojí: Zde stávala budova, ve které gestapo v létech 1939–1945 věznilo, mučilo a popravovalo vlastence našeho kraje.**

Pohled na Lannovu třídu od Nádražní ulice

Království dederonových zástěr, ve kterém se zastavil čas, i místo, kde seženete prakticky všechno, co nevíte, kde jinde byste mohli ve městě koupit, i to je Prior, který se nachází zhruba v polovině Lannovky. V sedmdesátkách, kdy byl otevřen, patřil mezi nejmodernější obchodní domy na jihu Čech. Pamětníci dodnes rádi

vzpomínají na to, jakou radost jim přinášela jízda na prvních eskalátorech ve městě, které byly právě tady v Prioru. Zajímavostí je, že kvůli neukázněným jezdcům musel u jezdících schodů stát hlídač, který dohlížel na plynulost provozu. Budova patří mezi největší symboly architektury doby socialismu v našem městě. Při cestě kolem si můžete povšimnout výjimečné venkovní terasy bývalé restaurace obklopené prstencem s keramickými plastikami ladícími ke keramické fasádě domu. Uprostřed terasy stojí fontána, což bohužel z ulice neuvidíte. Terasa je už dlouhá léta uzavřená a přístupná bývá pouze výjimečně v rámci speciálních příležitostí.

Venkovní terasa na střeše Prioru

Nalákat vás ale mohou na volně přístupnou fontánu v poslední třetině Lannovy třídy. Ta nese jméno rytíře Hirza – Hirzova fontána. A kdože to ten Hirzo byl? Že královské město České Budějovice založil na soutoku řek Vltavy a Malše v roce 1265 český král Přemysl Otakar II., je obecně známý fakt. Méně je ale v povědomí široké veřejnosti jméno zvíkovského purkrabího Hirza, který vyměřil půdorysný

plán nově vznikajícího města. Tehdejší mluvou byl Hirzo označován jako lokátor města, dnes bychom mohli bez okolků říct, že se jednalo o takového středověkého developera nebo snad architekta. Právě Hirzem bylo vyměřeno naše velkolepé čtvercové náměstí, pravidelně se křižící ulice v historickém jádru města, jednotlivé domovní parcely či prostor pro dominikánský klášter na břehu řeky Vltavy.

Lannovu třídu uzavírá moderní sousoší Humanoidi od Michala Trpáka. Sousoší, které ztvárňuje skupinu spěchajících lidí (mužů i žen), se tu poprvé objevilo v létě roku 2007. Odlidštěný dav zamračených úředníků, ženoucích se bezhlavě za úspěchem a slávou, je pro mě vždy skvělou připomínkou toho, že není od věci občas zpomalit a usmát se na svět kolem sebe.

Humanoidi

Zajímavosti:

Název Lannova třída nese tato ulice od poloviny 19. století. Její další názvy (Stará silnice, Alte Strasse, třída Maršála Malinovského, Malinovského třída, Lannova, Stará cesta, Stará Rudolfovská silnice) můžete spatřit v první třetině ulice na barevných betonových hranolech umístěných na dlažbě před výše zmíněnou kavárnou Kmen.

Do konce 19. století protékal Lannovou třídou Vrátecký potok (někdy též označovaný jako Hlinský), který původně vtékal pod hradbami do Mlýnské stoky. V rámci budování moderní sítě městské kanalizace byl potok nejprve přeměněn na podpovrchovou stoku, ta byla následně zkrácena a nakonec úplně odkloněna do Dobrovodského potoka.

Kdybyste se mě zeptali, kolik naleznete v Budějčích soch Samsona, bez váhání bych odpověděla, že tři! A jednou z nich by byla ta, která stráží pítko na Lannovce. Najdete ho? No a kde jsou ta druhá a třetí? Kde jsou další sochy Samsona se dočtete na stránkách 29 a 30.

Černá věž

Černá věž

V jednom z nejužších bodů parku Na Sadech, který zaujímá plochu těsně za dřívějšími středověkými městskými hradbami, na nás zprava vykukne nepřehlédnutelný šestimetrový bronzový pomník našeho starého známého, Adalberta (Vojtěcha) Lanny.

My ale nezastavujeme a pokračujeme dál, pořád rovně – do Kanovnické ulice. Ta se může pochlubit například svými barevnými klasicistními kanovnickými domky, které vlastně patří mezi nejstarší řadovky ve městě. No schválně, koukněte, jedna jako druhá.

Nyní už se ale před námi rozevírá pohled na nejznámější dominantu Českých Budějovic, Černou věž, a katedrálu svatého Mikuláše, která stojí v její těsné blízkosti.

Návštěvu obou těchto památek byste si rozhodně neměli nechat ujít! Černá věž je přístupná od dubna do října za poplatek, zatímco katedrálu je možné navštívit celoročně a zcela zdarma.

Poznámka: Věž bývá výjimečně přístupná i během speciálních prohlídek (například adventních).

Černá věž byla vybudována v 16. století nejen jako zvonice, strážná a hlásná věž, ale i jako symbol města a do značné míry také jako ukazatel hospodářského rozmachu. Jedná se o samostatně stojící věž, která nepřiléhá k žádné další stavbě, což je v českém prostředí poměrně výjimečné. Vše ale celkem snadno vysvětluje fakt, že se na její stavbě v průběhu téměř 30 let, kdy vznikala, podíleli hned tři stavitelé italského původu. Právě v Itálii jsou samostatně stojící městské věže (kampanily) docela časté.

Naše budějcká věž sahá do výšky přesahující 72 metrů a na vyhlídkový ochoz ve výšce 46 metrů vede 225 schodů. Ačkoliv cesta nahoru hezky odsýpá, doporučuji si oddechnout v šestém a sedmém podlaží (z devíti), ve kterých je uloženo 5 ze 7 zvonů Černé věže. Nejtěžším z nich je téměř tříapůltunový Bumerin z roku 1723, který zvoní jen výjimečně při slavnostních událostech. Největším mladíkem je zvon Budvar z roku 1995. Právě ten můžete slyšet odbíjet jeho sólo ve 12 hodin každý den kromě neděle. O nedělích mu v pravé poledne pomáhají další tři zvony, a to Marta, Octava a Maria.

Poznámka: Další dva zvony jsou pohledům návštěvníků věže při cestě vzhůru skryty. Umíráček a stříbrný zvon, což je nejstarší zvon na věži (z roku 1630), visí ve spodní lucerně, která je součástí střechy. Pokud ale máte bystré oko, dalekohled anebo jen kvalitní zoom na fotoaparátu, můžete je spatřit i z chodníku.

Zajímavostí o Černé věži je celá řada. Pokud se zaměříme na ty architektonické, které můžete pozorovat bez větších obtíží pouhým okem, pozastavme se například u faktu, že dolních pět pater věže je gotických, zatímco horní část věže s ochozem a nad ním se tyčící kopulí je renesanční. Smekám klobouk pokaždé, když jdu kolem, protože i přes kombinaci dvou vskutku odlišných stavebních slohů se v tomto případě jedná o harmonické a skvěle fungující spojení.

Okolo pozorného jedince nepřehlédne ani drobné jamky v kamenných kvádrech tvořících obvodové zdivo věže. Ty do nich byly vytesané, aby je důmyslné kladkostroje mohly uchopit do svých kleští a vytáhnout bezpečně do výšky v době, když se věž stavěla.

Co oči nevidí, srdce nebolí. To bylo určitě heslo dne, kdy se rozhodlo o tom, že pěkně opracované kameny z lomu poblíž vesnice Ohrazení u Ledenic budou tvořit pouze vnější část stěny. Většinu zdiva (toho, které ale není zvenčí vidět) tvoří jen základně upravený kámen.

Další zajímavost, zabudovanou v horním oblém okraji nejvyššího okna, které je součástí obvodového zdiva Černé věže, můžete spatřit při pohledu od náměstí. I z chodníku se dá pozorovat toto vcelku drobné zařízení, někdy označované jako českobudějovický orloj. Jak vypadá? Jedná se o v průměru šedesáticentimetrovou plechovou kouli, která je z jedné poloviny černá a z druhé zlatá. Co je jejím účelem? Zařízení obyvatele města informuje o fázích Měsíce. Zlatá barva pozorovatelům napovídá, kolik je toho aktuálně z Měsíce vidět. No a je-li koule celá černá? To znamená, že je zrovna novoluní.

Čeho si povšimnout na ochozu Černé věže? Kromě nádherných výhledů můžete na jedné ze stěn pod sklem vidět odkrytou část omítky. Nečitelné nápisy, které jsou pod několika vrstvami malby patrné, pravděpodobně vytvořili zedníci, když dokončovali svou práci na věži. O nápis vyrytý do kamenného zábradlí se prý zase postaral jeden z budějckých věžných.

Mimochodem, dovedete si představit, že by na věži nebyly hodiny? Že ne? Já také ne. A přitom věž fungovala celá desetiletí bez nich. Původně se s jejich instalací totiž vůbec nepočítalo. Hodinový stroj se na věži objevil až na počátku 17. století. No a když už jsem našla ty hodiny. Schválně, odhadnete, kolik metrů měří jeden jejich ciferník? Ačkoliv se to z chodníku zdát nemusí, jeho průměr je skoro pět metrů.

A první návštěva? Kdo byl prvním návštěvníkem Černé věže, není známo, ale existuje teorie, že jedním z prvních, kdo si ji vyšlápl až nahoru, mohl být budoucí císař Rudolf II. Potvrzeno však je, že si ji během své návštěvy Českých Budějovic minimálně prohlédl.

Proč je Černá věž Černá, když vlastně není tak úplně černá?

Černá se jí začalo říkat vlastně až někdy ve 20. století. Předtím byla známa třeba jako Kostelní, Farní, Městská, Velká, Nová nebo Vysoká. Zčernat měla podle historek, které se tradují, během velkého požáru, který město zachvátil v 17. století. Pravděpodobnější je ale varianta, že kámen zčernal v 19. století poté, co z něj

opadaly zbytky omítky původně zdobící horní patra. Za následným zčernáním mohl ale i tak stát kouř, tentokrát však způsobený uhelnými spaliny během průmyslového rozmachu města.

Šikmou věž nemá jen italská Pisa aneb italští stavitelé vrací úder. Stavbě Černé věže padly za obět tři domy. Pod nimi se ale pro takto vysokou a těžkou stavbu nenacházelo tak úplně vhodné podloží. Proto do něj byly zaraženy dubové piloty. I tak se ale po staletích, co vrhá stín na naše město, věž maličko vychýlila z osy. Konkrétně se má naklánět o 36 centimetrů, a to směrem k severozápadu. Někteří tvrdí, že je to vidět pouhým okem. Já bych ale takto odvážné tvrzení nevyřkla. A jen tak mezi námi – italská šikmá věž jde šejdrem o 4 metry!

Tak trochu jiné bydlení...

V devátém podlaží, kde si dnes zakoupíte vstupenky, měl dříve služební byt věžný. Ten byl kdysi takovým strážcem města. Na bezpečí jeho i místních obyvatel dohlížel přímo z ochozu věže. Na starosti měl identifikovat a také ohlašovat podezřelý kouř, požáry a třeba i pohyb vojsk. Zodpovědný byl rovněž za běžnou údržbu věže. Někteří z věžných zde nebydleli sami. O místnost o rozměru 20 m² a kuchyň, kterou sdíleli i s ponocným (to byl noční hlídač), se v minulosti dělilo až 12 členů rodiny. A pokud vám to už nyní přijde neuvěřitelné, co potom řeknete na to, že ve věži chovali i hospodářská zvířata, jako byli husy, králíci, koza nebo ovce? Těžko představitelné, ale historicky doložené.

Pokud se z jakéhokoliv důvodu rozhodnete na věž nevystoupat, alespoň ji obejděte a věnujte svou pozornost následujícím třem zajímavostem:

Pomníku Jana Valeriána Jirsíka, jehož součástí je bronzová plastika podle návrhu sochaře Josefa Václava Myslbeka (významného českého sochaře přelomu 19. a 20. století, podílejšího se například i na výzdobě pražského Národního divadla). Jan Valerián Jirsík byl dalším významným obyvatelem Budějce, kterého si představíme. Jednalo se o čtvrtého česko-budějovického biskupa, spisovatele, ale také vlastence a národního buditele, který založil první budějcké českojazyčné gymnázium.

Přehlédnout byste neměli ani dvojce dveře vedoucí do Černé věže, které zdobí výrazné černé kování. Hlavní vstupní portál věže, do kterých jsou jedny z nich zasazeny, je v horní části opatřen vytesaným letopočtem 1553.

Dveře do Černé věže

Kovová ohrádka

Poslední zajímavostí, kterou můžete spatřit jak z jejího ochozu, tak pokud stojíte pod ní, je speciální kovová ohrádka situovaná za zábradlím věžního ochozu ve směru na Kanovnickou ulici (to je ta, odkud jste právě přišli). Většina návštěvníků ohrádku přehlédne a ti, kteří si jí všimnou, velmi často nezjistí, k čemu sloužila. V blízkosti této ohrádky dříve vedl provaz ke střešnímu rumpálu – zařízení, kterým obyvatelé věže tahali nahoru vodu, potraviny a další nezbytnosti. Ohrádka tu byla z bezpečnostních důvodů, aby do ní mohla osoba, která zboží vykládala, bezpečně vstoupit a vyložit náklad, aniž by se pro něj natahovala přes zábradlí. A spouštěn byl odtud případně návštěvě dolů i klíč, aby kvůli každému příchodzímu nemuseli obyvatelé věže běhat dolů. Praktické zařízení, že?

Katedrála svatého Mikuláše

U Černé věže

Původně se jednalo o svatostánek, který byl vybudován ve 13. století jako farní kostel pro královské město České Budějovice. Jeho základní kámen byl položen krátce po založení královského města. Současnou podobu ovlivnily četné přestavby, rekonstrukce i požáry. Právě po jednom z nich chrám získal do dnešních dnů dochovanou barokní podobu. V 18. století byl chrám „povýšen“ na katedrálu. Její průčelí zdobí mariánská socha ve štítu a tři barokní sochy patronů, a to konkrétně svatý Václav, svatý Mikuláš a svatý Auracián.

A protože katedrálu dříve obklopoval hřbitov, můžete si v její zadní vnější části všimnout několika náhrobních kamenů zasazených v obvodovém zdivu. Nedaleko nich je ve výklenku za masivní mříží skryta vlastně vcelku nenápadná barokní socha Krista nesoucího kříž.

Rozhodně si nenechte ujít ani návštěvu samotné katedrály. Mezi roky 2011–2013 prošel její interiér rozsáhlou rekonstrukcí. Kombinace bílé, krémové a teplého odstínu hnědé se uvnitř snoubí se zlatými detaily a sladěn k ní byl rovněž použitý honosný mramor. I přes zachování veškeré důstojnosti duchovního objektu se podařilo během rekonstrukce decentně zareagovat i na soudobé architektonické trendy – sklo a kov, které jsou do budovy citlivě zakomponovány. Do interiéru byl zakoupen také nový dřevěný mobiliář. Radost pohledět i posedět!

Katedrála svatého Mikuláše

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Procházky Českými Budějovicemi.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.